

bestaat niet
e Cock in De

of verzameling
nals een kerk
van geloofigen

, waarmee hij
nadt en het
tader treit, zij
aartelijke dank

Dr. Van Ron-
zijn afzocht te

rein het Alg-
vet der kerk
jk moest opge-
in staatszaken
p kerkelijk ert

u?

hij een zinsne-
gediend tegen-
de de Libera-
en, en waarin
de Grondwet
rdij bezit.
ij dan schalks,
oord met zulk
stellen?
eld.
Gods een paar!

t uw predicatie
uw, die te zeer
echt, vraagt of
urde niet waar-
tieraad van
gelijken, ... en
het dan aangat
een paar van

t terrein over-
gument opeens
r de greep was

zoen woorden-
eze.
dwet, die de be-
ensens bepaalt,
lijke besluiten
ngen gebonden

k terrein, waar
bekleed de be-
aan alle kerke-
besluiten en
dan luidt het
leilige Schrift.
testuk, dat door
in aan zijn volk,
saamstelling er
nat.

n de kerk een
s ons door den
s, al gebruikte
eel den dienst

erking van Dr.
at de Kerken-
alte en niet het
dat toch Gods
, maar niet voor
ou zijn, daarbij

vorm niet als
naar is met het
t uit voort.
En middellijde
toe, de kerkge-
te, volstrekt niet
gen, maar wel
it Gods Woord,
heid en be-
beschikking der
heel den vorm

ing is, bijzon-
ok steeds door
tellige attributen
beelden; en het
an dit Koning-
tegen den min

Dr. Van Ron-
opkwamen.
aardig is een
ad die zonder
ods Woord ons

ing is, bijzon-
ok steeds door
tellige attributen
beelden; en het
an dit Koning-
tegen den min

Dr. Van Ron-
opkwamen.
aardig is een
ad die zonder
ods Woord ons

ing is, bijzon-
ok steeds door
tellige attributen
beelden; en het
an dit Koning-
tegen den min

Dr. Van Ron-
opkwamen.
aardig is een
ad die zonder
ods Woord ons

ing is, bijzon-
ok steeds door
tellige attributen
beelden; en het
an dit Koning-
tegen den min

Dr. Van Ron-
opkwamen.
aardig is een
ad die zonder
ods Woord ons

ing is, bijzon-
ok steeds door
tellige attributen
beelden; en het
an dit Koning-
tegen den min

Dr. Van Ron-
opkwamen.
aardig is een
ad die zonder
ods Woord ons

ing is, bijzon-
ok steeds door
tellige attributen
beelden; en het
an dit Koning-
tegen den min

Dr. Van Ron-
opkwamen.
aardig is een
ad die zonder
ods Woord ons

ing is, bijzon-
ok steeds door
tellige attributen
beelden; en het
an dit Koning-
tegen den min

Dr. Van Ron-
opkwamen.
aardig is een
ad die zonder
ods Woord ons

ing is, bijzon-
ok steeds door
tellige attributen
beelden; en het
an dit Koning-
tegen den min

Dr. Van Ron-
opkwamen.
aardig is een
ad die zonder
ods Woord ons

ing is, bijzon-
ok steeds door
tellige attributen
beelden; en het
an dit Koning-
tegen den min

Dr. Van Ron-
opkwamen.
aardig is een
ad die zonder
ods Woord ons

ing is, bijzon-
ok steeds door
tellige attributen
beelden; en het
an dit Koning-
tegen den min

Dr. Van Ron-
opkwamen.
aardig is een
ad die zonder
ods Woord ons

ing is, bijzon-
ok steeds door
tellige attributen
beelden; en het
an dit Koning-
tegen den min

Dr. Van Ron-
opkwamen.
aardig is een
ad die zonder
ods Woord ons

saam, niet in overeenstemming met de Be-
lijdenis waren en tegen Gods Woord stre-
den, dan spreekt het vanzelf, dat zijn eigen
beginsel hem dwingen zou, ook deze beide
artikelen in den smeltkroes te werpen.
Dat hij dit vooralsnog niet wenschte te
doen, kan dan ook alleen daarin zijn grond
hebben, dat hij meent alsnog de overeen-
stemming tusschen deze artikelen en de Be-
lijdenis (resp. Gods Woord) te kunnen ver-
dedigen.

Of nu bij deze verdediging logische denk-
kracht, dan wel meer de zucht, om de
staatsrechtelijke positie van zijn genootschap
te handhaven, drijfveer is, laten we voor-
hands onbeslist.

Ons is het alleen te doen, om het stand-
punt, waarop hij zich plaatst als zodanig
te kenteekenen. En dan is het duidelijk,
dat zijn uitzondering ten bate van Art. I
en Art. XI of geheel willekeurig zou zijn,
of wel rusten moet op de overeenstemming,
die hij tusschen die beide artikelen en de
Belijdenis (resp. Gods Woord) meent te
ontdekken.

Hierover nu valt te redetwisten. Dit is
een zaak van studie en onderzoek. Het
zuiver beginsel is nu althans geëerd en
toegegeven.

Hierover nu verheugen we ons niet
weinig.

Gelijk de getrouwe lezers van *De Heraut*
weten, is de stelling dat er in onze kerken
onverzoenlijke strijd bestond tusschen de
Belijdenis en de Kerkregering, en den eisch,
dat de Kerkenordering weer met de Belij-
denis in overeenstemming moet gebracht,
juist hetgeen nu tien jaren lang door ons
beweerd en verdedigd is, en hetgeen motief
was van elk oordeel en alle actie onzer-
zijds.

Het Hiërarchisch Kerkbestuur eischt, dat
in onze vaderlandsche kerken de Belijdenis
zich schikken zal naar het Reglement; wij
riepen: „Neen, maar het Reglement moet
zich schikken naar de Belijdenis!”

En zoo roept Dr. Van Ronkel thans ook.
Vooraf zijn gulle bekentenis, dat metter-
daad de regeringsvorm van het Synodaal
Genootschap niet Gereformeerd maar Hiërar-
chisch is, doet ons daarbij genoegen.

Hiermee toch is een beginsel van critiek
aanvaard, dat men van de overzij ons
langen tijd uit de hand sloeg, en dat thans
ook onder de Synodalen zelven zijn ge-
regende werking gaat doen.

Mettertijd zal ook Dr. Van Ronkel door
de logische kracht van dit beginsel verder
worden voortgetuurd.

Ook hij zal zich dan niet langer beroepen
op den Engelschen bisschop, die in de
Dordtsche Synode zat, maar zich het histo-
risch feit herinneren, dat deze bisschop
niet ontvangen is als afgevaardigde der
Episcopale kerk, maar als gezant van Eng-
lands Koning, en dat de Synode zelfs gewel-
dige heeft in zijn tegenwoordigheid de ar-
tikelen onzer Belijdenis over de Kerkre-
gering ter sprake te brengen.

Dat Dr. Van Ronkel niet onvoorwaardelijk
dweept met de Kerkenordering van 1619
deert ons niet. Wij doen dat ook niet, en
weten zeer goed, dat hier een compromis
viel, dat bij zuiverder toestand en guller
vrijheid, op verbetering wacht.

Slechts één ding vatten wij niet in zijn
voorstelling.

Ook hij stemt ons toe, dat niet een en-
kele kerk, maar alleen de kerken saam in
generale Synode het recht hebben, om in
een Kerkenordering wijziging en verbetering
aan te brengen.

Nu is er na 1619 nooit meer een gene-
rale Synode geweest.

Eilieve, hoe kon men dan van de Ker-
kenordering van 1619 afkomen, zoolang
er geen generale Synode daagde, die haar
op zij zette?

Zulk een Synode vergaderde er niet in
1816.

Ook niet in 1852.

Met zulk een Synode heeft het Haagsche
Staatsrechtsof den naam noch het wezen
gemeen, en kan dus ook niet in haar be-
voegdheid treden.

Daarom zeggen wij: Eerst moet de kerk
weer gaan leven naar de Kerkenordering van
1619. Dan moet op grond van die Kerken-
ordering een generale Synode saamgeroe-
pen. En deze aldus saamgeroepen Synode
wijzigt wat te wijzigen valt.

Hij daarentegen wil de Haagsche Synode
aan het werk zetten.

Vraag, waaraan ontleent deze daartoe de
kerkelijke bevoegdheid?

Nog dit:

De drie punten zijn in letters omgezet.
Thans toch schrijft Dr. Van Ronkel:
„Indien de Synode niet mocht willen?
Dan zal de Heere in onze consciëntie ge-
tuigen, wat wij dan te doen hebben.”

Dit kan niet anders gemeend zijn, dan
getuigen in de consciëntie bij het licht van
het Woord.

Ook hiermee is dus ons standpunt ge-
rechtvaardigd.

Zoo deden wij.

Kome het zoo ook bij Dr. Van Ronkel
tot de daad, ook al mocht die daad een
andere dan de onze zijn.

Opmerkelijk is het, dat meer algemeen
in het Synodale Genootschap de overtuig-
ing ontwaakt van de onhoudbaarheid der
bestaande toestanden, en even opmerkelijk
is het, dat allerwegen deze overtuiging zich
tegen de Hiërarchie keert.

Vóór het Conflict ontbrak die overtuiging.
Nu, dank zij het Conflict, en zijn wer-
king op de consciëntie, wint ze bij den dag
veld.

Wie weet wat we nog beleven.

Immers, niet alleen de Confessionneelen
staan naar verandering en wachten af, of
Dr. Van Ronkel hen daarbij ter overwinning
zal leiden; maar ook de Ethischen roeren
zich.

Hun kerkelijke leidsman toch, de heer
J. van Dijk te Doetinchem, begint thans
evenals Dr. Van Ronkel op het aanbeeld
eener verzetting van de wet te kloppen.

Meer nog, ook zijn advies strekt, om
het presbyteriaal karakter van het Genoot-
schap weer veilig te stellen tegenover de
Hiërarchie.

Alleen maar, en hierin loven we zijn
oprechtheid, de heer Van Dijk wil dan
tevens een wijziging aanbrengen in de Be-
lijdenis.

Met de Drie Formulieren van eenigheid
heeft hij geen vrede. Die drukken zijn be-
lijdenis niet uit. Daar gaat zijn belijdenis
tegen in.

Nu, dit was te voorzien.

Zoodra er actie in het Genootschap komt,
kan men bij verandering van het reglement
niet staan blijven, maar komt terstond ook
de belijdenis quaestie aan de orde.

Modernen, Ethischen en Confessionneelen
zullen dan om de bevoorrechtiging van hun
eigen standpunt vragen, en het einde moet
of zijn, dat men de onmogelijkheid van
beslissing inziet, toch op het standpunt
der leevrijheid staan blijft, of dat één der
drie overwint en de beide anderen uit-
drijft.

In elk geval zal men wel doen, met van
deze beweging in het Genootschap nota te
nemen.

De actie der Doleantie is tweërlei.

Deels buiten, deels in het Genootschap.
Zij, die braken met het Genootschap,
het verlieten en in doleantie gingen, slaan
het beleg voor de wallen van het Genoot-
schap; maar zij die er in bleven zijn tegen
onszen wil door hun onderlinge gedeeldheid
en de valsche positie waarin ze zich moe-
ten handhaven, onze bondgenooten.

De Doleantie is een muise, dat zelf uit
het Genootschap kroop, maar een muise
met een staart, die er nog in bleef.

KUYPER.

KUYPER.

KUYPER.

KUYPER.

KUYPER.

KUYPER.

KUYPER.

KUYPER.

KUYPER.

KUYPER.

KUYPER.

KUYPER.

KUYPER.

KUYPER.

KUYPER.

KUYPER.

KUYPER.

KUYPER.

KUYPER.

KUYPER.

KUYPER.

KUYPER.

KUYPER.

KUYPER.

KUYPER.

KUYPER.

KUYPER.

KUYPER.

KUYPER.

KUYPER.

KUYPER.

KUYPER.

KUYPER.

KUYPER.

KUYPER.

dienst niet in Egypte wilden doen heerschen, is hij
van oordeel, dat de Christenen zich in onzen tijd niet
met de politiek moeten bemoeien in hun eigen Va-
derland.

Omdat de wijze koning Salomo wel heidscheide
gebruikte bij het bouwen van zijn staatskerk, tempel,
kan hij er zich best in schikken, in gezelschap van de
modernen en de meer bedekte loochenaars van Chris-
tus' Godheid, te bouwen aan den geestelijken tempel,
het lichaam des Heeren.

Hieromtrent durft hij zelfs schrijven:
„Als Christus waarlijk onze vrede, dan is in zijn ge-
meenschap ook alle vijandschap afgelegd tegen wat
ongelijk heet en neemt dat zich ophoudt als vijand
tegenover een s g ongeloofige een eind.”

Hoe deze leer te rijmen is met die des Heilands en
der Apostelen, o. a. in Matth. 10, in II Cor. 6 en in
den Ildes zendbrief van Johannes, legt Dr. De Visser
niet uit.

Eigenlijk moest men Dr. De Visser over
zulk theorie niet hard vallen. Niet hij, maar
Rothé, de filosofische school, die achter
Rothé ligt, is er zedelijk verantwoordelijk voor.

Dr. De Visser kopieert slechts. Het origineel
ligt in Duitschland.

Het is het inkruipen en insluipen van het
Christelijk getinte Pantheïsme.

Nog dit uit *De Boodschapper*:

„De bronnenaansich geworden kerk” zoo schrijft
Dr. Brovred in zijn *godsdienstelijke Kerk* — is
een door en door wereldsch instituut met een eigen
staatsrecht, een eigen opvatting van het huwelijk
en van menige andere zaak, waarover iedere niet-roomsche
geheel anders denkt.”

Maar kan er dan van het door hem beweerde
Herv. Genootschap zoodat beters gezegd worden?
Is ook dat Genootschap geen »door en door wereldsch
instituut”? Hebben zijn leden althans omtrent dat Ge-
nootschap zelf en de door de predikanten in dat Ge-
nootschap genoten traktementen geen seigen staats-
rechtelijke? beschouwing? En heeft dat Genootschap
zelfs omtrent eerkelijkheid en goede trouw geen opvat-
tingen, die buiten het Genootschap een ieder moet
veroordeelen?

Laat Dr. B. dus zijn Genootschap maar niet laag
neerzien op een andere kerk, al is dit dan ook die van
Rome. Aldus valt men in zijn eigen zwaard.

Just, maar niet geheel billijk.

Iemand, die zelf hiërarchisch is als Dr. Br.,
haat.

KUYPER.

KUYPER.

Officieele berichten uit de Ned.
Geref. Kerken.

Teneinde alle punten, voor het agendum
van de voorloopige synode ingekomen, des
te eerder aan alle kerken te kunnen bekend
maken, verzoekt de kerkeraad der Nederl.
Gereformeerde kerk van Utrecht aan alle clases,
de door haar voor te stellen punten bij
hem te willen inzenden, uiterlijk vóór den 1den
Mei. De kerkeraad hoopt te zorgen, dat in *De
Heraut* van den 15den Juni alle ingekomen pun-
ten gepubliceerd worden. Aan iederen kerke-
raad is dan de gelegenheid toe overweging
geboden, en waar het noodig geacht wordt
kan de classis nog worden samengeroepen,
teneinde haar oordeel te doen kennen aan de
door haar ter synode gedeputeerden.

Tevens noodigt de kerkeraad alle kerken
dringend uit, vóór de samenkomst der synode
een dank- en bededag (met vrijwillig vasten)
te houden, om, in een weg van verootmoedig-
ing, gemeenschappelijk van den Heere te be-
geeren, dat Hij die vergadering moede doen
strekken tot heil der kerken in deze landen
en tot verheerlijking zijns naams!

VORDEN, 22 Mei. De kerkeraad der Ned.
Geref. kerk (doleerende) te Vorden bericht
door dezen aan alle zusterkerken, dat hij in
zijn vergadering van 16 Mei l.l., onder voor-
zitterschap van den consulent, J. H. F. Gangel,
predikant te Aalten, voor zijn geheele kerk
gebroken heeft met de synodale organisatie
van 1816/52, en tot de kerkenorde van 1619
is teruggekeerd.

Heel de Heere ons naar zijne vrijmacht
die genade verleend. Hij ontferme zich over
zijn erfdeel.

Naam van de kerkeraad
J. H. F. GANGEL,
consulent.

De gecombineerde classis Leiden, Gouda,
Den Haag der Nederl. Geref. kerken (dolee-
rende) vergaderde op 9 Mei l.l. te Bodegrave.
De vergadering werd met gebed en het lezen
uit Gods Woord geopend door Ds. C. W. J.
van Lunst van Waarder. In het moderamen
werden benoemd Ds. Van Schelven tot praeses,
Dr. Rollman tot assessor en Ds. Reijnt tot
scriba. Na het bespreken der punten, die de
classis op het agendum voor de synode wenschte
te doen plaatsen, werden tot afgevaardigden
naar de aanstaande voorloopige synode be-
noemd Ds. Vlug van Leiderdorp, en Mr. L.
W. C. Keuchenius, ouderling in de kerk van
Den Haag, en tot second Ds. F. W. A. Win-
kel van Oudewater en Br. A. Meijer, ouderling
in de kerk van Hazerswoude. Nadat nog
enkele particuliere vragen, die op het agendum
voorkwamen, waren behandeld, werd de ver-
gadering met dankzegging aan den Heere ge-
sloten door den voorzitter, Ds. Van Schelven
van Oude-Wetering.

H. J. REIJNT, Scriba.

Buitenland.

Noord-Amerika Uit het jongste werk
van Dr. Schaff.

II.

De constitutie der Verenigde Staten van
Noord-Amerika verklaart in art. VI, dat al de
senatoren en volksvertegenwoordigers, leden
der wetgevende lichamen der onderscheidene
staten, en alle ambtsdragers, die het uitvoerend
bestand hebben of de rechterlijke macht uitoefenen,
door eed of belofte gebonden zijn om de
constitutie te eerbiedigen, maar dat het
tot verkrijgen van eenig ambt niet noodig
is, dat iemand den eenen of anderen godsdienst
belijdt.

Deze bepaling was noodig. Immers, al waren
de »Settlers” uit Europa gekomen om vrijheid
van consciëntie te genieten, velen weigerden
die aan anderen te schenken. In Massachusetts
waren de Congregationalisten, in Virginia de
Episcopalen overheerschende en dit gedurende
andertalfveer eeuw. In de kwakerkolonie van
Pennsylvania werden slechts Kwakers geduld
tegen de bedoeling van William Penn; alle
wetgevers, rechters en bekleedden van open-
bare ambten moesten verklaren, dat zij de leer
der transsubstantiatie, de aanbidding van de
maagd Maria en andere heiligen en het
Roomsche misoffer verwerpen als »bijgeloof
en afgodisch, terwijl zij hun geloof in de Hei-

lige Drieenheid en de Goddelijke ingeving
der Schrift zouden belijden. Deze eisch bleef
van 1703 tot 1776 van kracht. In Rhode Is-
land mochten de Roomschen een tijdlang niet
stemmen, maar dit geschiedde niet krachtens
de oorspronkelijke charter der kolonie en was
niet in overeenstemming te brengen met het
beginsel van vrijheid van consciëntie, waarvan
Roger Williams, de stichter der kolonie, uitging.

Zij, die de constitutie der Verenigde Staten
opstelden, wisten de vergiflijke plant van ge-
loofsvervolg bij den wortel af te snijden,
geleerd door de vervolging, die Dissenters en
Nonconformisten in Engeland en ook reeds in
onderscheidene Amerikaanse kolonien had-
den moeten ondergaan, en dit door, in plaats
van te vragen naar de belijdenis van een of
andere leer, eenvoudig een eed of plichtige
belofte te eischen.

De ontvankelijkheid met het stelsel van staats-
kerk en de ongerechtigheid tegenover afwij-
kende gevoelens was een der oorzaken van de
Amerikaansche revolutie.

Het eerste amendement, dat op de consti-
tutie gemaakt werd, bepaalde, »dat het con-
gres geen wet zou maken om een of anderen
godsdienst tot staatsgodsdienst te verklaren of
ook om de vrije uitoefening van een godsdienst
te verhinderen of wel om de vrijheid van druk-
pers en van spreken te verkorten of ook om
het recht van het volk, om op vredzame
wijze te vergaderen, teneinde de regering te
verzoeken om herstel van grieven, te ontmen-
ten.”

De constitutie behoeft niet de natie in het
leven te roepen, noch haar wetten en een gods-
dienst te geven, want er bestonden reeds ko-
lonien, die hun eigen wetten hadden en waar-
van de inwoners reeds tot verschillende ker-
ken behoorden. In New-England hadden Con-
gregationalisten zich gevestigd; in Virginia,
de Carolinen en Georgia Episcopalen; in New-
York Nederduitsche Gereformeerden; in Mary-
land Roomschen; in Rhode Island Baptisten;
in Pennsylvania Kwakers terwijl Presbyteria-
nen, Methodisten, Lutherischen, Duitsche Gere-
formeerden, Fransche Hugenoten, Moravische
broeders, Mennonieten enz. enz. over onder-
scheidene kolonien verspreid waren. Dit maakte,
dat Noord-Amerika door de Voorzienigheid
bestemd was om een stelsel in toepassing te
brengen, waarbij de godsdienstige vrijheid aan
allen, hoedanig hunne denkwijze omtrent de
ewige dingen ook ware, verzekerd werd.

Opmerkelijk is het, hoe van lieverlede de
wetten der afzonderlijke staten in overeenstem-
ming gebracht werden met de grondwet der
Verenigde Staten. Dit ging evenwel niet
zonder grooten tegenstand; in Massachusetts
verklaarde majoor Lusk, lid der wetgevende
vergadering, dat hij beefde voor het denkbeeld,
dat Roomschen en heidenen ambten zouden
kunnen verkrijgen en dat »Popery” en Inquisitie
in Amerika ingevoerd zouden worden. Zoo
verklaren zich velen, doch eindelijk kwam
het tot het verlenen van volkomen vrijheid.

Nu was evenwel de constitutie niet in over-
eenstemming met de *confessie van Westminster*,
die in vele kerken van kracht was. De Pres-
byteriaansche kerk had in 1729 de confessie
van Westminster aanvaard, met uitzondering
evenwel van het zeste en het zwaarte artikel,
omdat daarin beleden wordt, dat de overheid
controleerende macht heeft over de synoden,
met betrekking tot de uitoefening harer macht,
en ook omdat der overheid in genoemde con-
fessie het recht wordt toegekend iemand om
zijn godsdienst te vervolgen. De synode van
Philadelphia in 1788 maakte de volgende ver-
andering in den tekst van de Westminsterse
confessie:

»Art. 23. De burgerlijke overheid mag zich
de bediening van het Woord en de Sacramen-
ten niet aanmatigen, evenmin als haar de sleutelmacht
toekomt, of zich ook maar in het minst
met zaken betreffende het geloof inmischen. Toch
is het de plicht van de burgerlijke overheid
om de kerke onzes Heeren als voedselheer te
beschermen, zonder de voorkeur te geven
aan de eene kerk boven eene andere, zoodat
alle geestelijke personen, tot welke kerk zij
mogen behooren, volle en oaaantastbare vrij-
heid zullen hebben om elk deel hunner heilige
werkzaamheden te verrichten zonder dat hun
daarbij geweld wordt aangedaan of hunne per-
sonen gevaar loopen; en dat Jezus Christus
een geregelde bestuur en tucht voor zijne kerk
heeft ingesteld, zoo zal geen wet, ten algemeene
nutte gegeven, de uitoefening daarvan onder-
breken, beletten of verhinderen onder de vrij-
willige leden van een of andere kerk, over-
eenkomstig hun eigen belijdenis of geloof.
Het is de plicht der burgerlijke overheden de
personen en den goeden naam van al de on-
derdanen te beschermen, zoodat niemand onder
het voorwendsel van zijn geloof of ongelooft
beledigd, geweld aangedaan of mishandeld mag
worden; terwijl het ook de taak der overheid
is, te zorgen dat alle godsdienstige en ker-
kelijke vergaderingen ongehinderd kunnen plaats
hebben.”

Volgens de onde redactie der confessie was
het de taak der overheid, te zorgen dat de
éénheid en de vrede der kerk bewaard bleven
en dat de waarheid Gods daarin zuiver werd
gehouden; dat alle godslasteringen en kette-
rijen onderdrukt, alle bederf en misbruik in
eeredienst en leer voorkomen of hervormd wer-
den en zorgdragen, dat alle ordinantien Gods
werden nageleefd. Om dit des te beter te be-
reiken, heeft de overheid macht om synoden
bijeën te roepen, daarbij tegenwoordig te wezen,
en zorg te dragen, dat alles wat daarin ge-
schiedt met den Geest Gods in overeenstem-
ming zij.”

Het voorbeeld, door de Presbyteriaansche
kerk gegeven, werd nagevolgd door de Protes-
tantsche Episcopale kerk, die zich als een
afzonderlijke gemeenschap had georganiseerd,
tengevolge van de scheiding van kroon en
kerk van Engeland in 1785.

En, al namen ook andere kerken het niet
uudrukkelijk in haar geloofsbelijdenis op, waar-
heid is, dat de onafhankelijkheid der kerk van
den staat ook door de kerken, die het meest
aan de leer der vaderen vasthouden, algemeen
is aanvaard.

Dit is echter niet opeens geschied. In New-
York en Virginia was de band tusschen kerk
en staat verbroken vóór het totstandkomen van
de Federale Constitutie; in andere staten
zijn er nog staatstraktementen uitbetaald,
schoon er geen vervolging plaats had. Con-
necticut en Massachusetts behielden tot 1818
en 1833 de macht om belasting te heffen ten
bate van de Congregationalistische kerk. Toen
die belasting werd afgeschaft, vreesden vele
verstandige lieden, die het goed meenden met
de kerk, de eerste gevolgen voor den gods-
dienst, maar hunne vreeszen werden gelukkig-
lijk bes